

Sveavägen 57-59
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för sexuellt likaberättigande
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights
Member of International Lesbian and Gay Association (ILGA)

Förbundskansli
+46 8 50 162 900
forbund@rfsl.se

Hivkansli
+46 8 50 162 905
hivkansli@rfsl.se

RFSL Media
+46 8 50 162 910
komut@rfsl.se
www.rfsl.se@rfsl.se

Fax
+46 8 30 47 30

Hemsida
www.rfsl.se

Yttrande över Socialstyrelsens kunskaps- översikt Socialt arbete med äldre. Förslag till kompetensbeskrivning för handläggare inom äldreomsorg

RFSL har tagit del av kunskapsöversikten och vill här komma med följande synpunkter.

Socialstyrelsen har i sin lägesbeskrivning *Sexuell läggning och bemötande i socialtjänsten* (2004) kartlagt hur en persons sexuella läggning kan ha betydelse för bemötandet inom socialtjänsten. Denna kartläggning visar att det största problemet är att homo- och bisexuella är osynliga och att socialtjänsten i de flesta fall kontakter utgår från att alla lever ett heterosexuellt liv. Dåligt bemötande kan ta sig olika uttryck och ha olika orsaker. I denna kartläggning har man funnit diskriminerande särbehandling, nedlåtande eller kränkande behandling, bristande observans däribland dåligt utformade blanketter, tafatt bemötande och överproblematisering. Man menar att orsakerna till diskriminerande och dåligt bemötande kan vara brister i de generella systemen, lagstiftningen eller grundutbildningarna. Det kan också vara socialtjänstens arbetsformer, som t ex utformningen av blanketter, rutiner, policydokument och vidareutbildning. Orsakerna kan också bero på personalens egna attityder.

Samma mekanismer som leder till brister i bemötandet av homo- och bisexuella leder också till brister i bemötandet av transpersoner.

Kunskapsöversikten *Socialt arbete med äldre* vill förtydliga vilka krav på kunskap, färdigheter och förhållningssätt som äldre människor borde ha rätt att ställa på den professionelle yrkesutövaren.

RFSL ser med förvåning att kunskap om homo- och bisexuella och transpersoner (hbt) inte tagits med i översikten. Man lyfter fram behovet av medvetenhet om olika religiösa gruppers levnadsförhållanden och specifika livsvillkor och att kunskap om hur det omgivande samhället och miljön förhåller sig till detta är nödvändig. Behovet av denna typ av kunskap är direkt översättbar till kunskap om hbt-personer och om hbt-personers situation i samhället.

I föreliggande kunskapsöversikt poängteras att handläggaren ska kunna bedöma vilka insatser som bäst svarar mot olika målgruppers behov och förutsättningar, kunna föra en dialog med den enskilde och i förekommande fall dennes närstående. Ett professionellt förhållningssätt och bemötande ska kännetecknas av förmåga att visa respekt, ödmjukhet och empati, kontakt ska uppstå i mötet med den äldre och handläggaren måste vara observant på att verkligen se till den enskildes bästa.

Mot bakgrund av vad som kommit fram i Socialstyrelsens egen lägesbeskrivning om sexuell läggning och bemötande i socialtjänsten, där man också tar upp äldre homo- och bisexuellas speciella situation, är det nödvändigt att speciellt lyfta fram kunskap om hbt-personers situation i en sådan här kunskapsöversikt. RFSL vill därför här lyfta fram de förslag till åtgärder som Socialstyrelsen själv lade fram i sin lägesrapport 2004:

Sexuell läggning och bemötande i Socialtjänsten

Socialstyrelsen, lägesrapport 2004

Förslag till åtgärder

Strategi

En slutsats man kan dra är att bristande observans är den vanligaste orsaken till dåligt bemötande i socialtjänsten. Något tillspetsat kan man säga att ingen har sett något, ingen har hört något och ingen har gjort något. Tanken bakom

förslagen är att de ska bidra till att kommunerna vidtar åtgärder så att ingen särbehandlas eller känner sig kränkt på grund av sin sexuella läggning i kontakterna med socialtjänsten och att socialtjänsten blir medveten om att det för vissa klientkategorier har särskilt stor betydelse att känna till klientens sexuella läggning. Som första åtgärd föreslår Socialstyrelsen att kommunerna uppmärksam på och blir medvetna om frågeställningarna och sätter frågan på socialtjänstens dagordning. För de kommuner som insett problemen, och vill göra något åt dem, ska det finnas lättillgänglig kunskap om vad det innebär att vara homo- eller bisexuell i ett heterosexuellt samhälle. Det bör vidare finnas redskap så att socialtjänstens personal lättare ska kunna se de situationer då den sexuella läggningen har särskilt stor betydelse och kunna möta klienternas på rätt sätt. Målsättningen med förslagen är att socialnämnderna, inom ramen för sitt kvalitetsarbete, kritiskt granskar sin verksamhet så att den är könsneutral och möter människor på ett professionellt sätt oavsett deras sexuella läggning. Det kan innebära att man granskar sina blanketter, informationsmaterial, upprättar policydokument, tillhandahåller vidareutbildning och ser över sina rutiner.

Sätt frågan på dagordningen

Socialstyrelsen planerar att skriva till samtliga socialnämnder med information om betydelsen av att uppmärksamma hur homo- och bisexuella personer bemöts inom socialtjänsten. Informationsinsatserna bör kunna samordnas med implementeringen av den föreslagna ändringen av lagen om förbud mot diskriminering.

Öka kunskaperna

Kartläggningen har visat att orsaken till de problem homo- och bisexuella personer upplever i mötet med socialtjänsten, och som gör att de inte vågar vara öppna många gånger bottnar i rädsla för personalens attityder till homo- och bisexuella och personalens brist på kunskap och medvetenhet. Socialstyrelsen föreslår därför att ett faktaunderlag tas fram för att stimulera och hjälpa kommunerna att på egen hand reflektera över den sexuella

läggningens betydelse för bemötandet inom socialtjänsten. Faktaunderlaget bör tas fram i samverkan mellan Svenska kommunförbundet, HomO, berörda intresseorganisationer och Socialstyrelsen. Genomgången har också gett indikationer på att det i socionomutbildningen skulle kunna finnas mer tid till reflektion och att fördjupa sina kunskaper om den sexuella läggningens betydelse i det sociala arbetet. Samarbetskommittén för socionomutbildningen bör få i uppdrag att föreslå lämpliga åtgärder. Det är vidare angeläget med forskning inom området.

Uppföljning

Ett par år efter informationssatsningarna till kommunerna bör Socialstyrelsen i samverkan med länsstyrelserna undersöka vad kommunerna gjort. Resultatet av uppföljningen bör sedan ligga till grund för eventuella ytterligare åtgärder.

Sören Andersson
Förbundsordförande

Anna Mohr
Projektledare